

มีลีนทปัญหา

มลินทปัญหา

ที่ระลึกเฉลิมฉลองศกใหม่
ประกาศ พุทธศักราช ๒๕๖๐

คำนำ

เมื่อแรกเปิดโรงเรียนรุ่งอรุณในปี ๒๕๔๐ นั้น มีผู้สงสัยว่าการจัดการเรียนการสอนที่รุ่งอรุณเป็นแบบไหน คำอธิบายหรือตอบคำถามนี้บ่อยๆ ต่างกรรมต่างวาระนั้น มีมากมายหลากหลายสำนวน เข้าใจมากบ้าง น้อยบ้าง แต่ในที่สุดก็ต้องเห็นกับตาแน่แหละ จึงเข้าใจ แต่ก็ยังไม่วายที่จะต้องหาคำเฉพาะที่เป็นบัญญัติอย่างเป็นทางการ เพราะในระยะนั้นเป็นกระแสการปฏิรูปการศึกษา

อยู่พอดี นวัตกรรมใหม่ๆ ถูกกล่าวขานถึง
นักการศึกษาส่วนใหญ่ รวมทั้งพ่อแม่
ผู้ปกครองก็ให้ความสนใจมาก โรงเรียนรุ่งอรุณ
ซึ่งเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ได้รับความรู้และ
คำแนะนำจากหลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
ได้แก่หลักไตรสิกขา เมื่อมาประยุกต์ใช้ใน
บริบทของโรงเรียนยุคปัจจุบัน จึงต้องหา
วิธีการสะท้อนถึงความทันสมัยตลอดกาล
ของคำสอน หรือการเรียนรู้ตามพุทธวิธี
ในที่สุด รุ่งอรุณก็เลือกที่จะสะท้อนบุคลิก
ตนเองด้วยการคัดเลือกบางบทจากหนังสือ

มลินทปัญหามาจัดพิมพ์เป็นหนังสือเล่มเล็ก เป็นของขวัญแก่ผู้ที่มีความใกล้ชิดและ รู้จักคุ้นเคยกัน และเผยแพร่ทั่วไปในวาระ วันขึ้นปีใหม่

ดังนั้น เมื่อวาระสำคัญที่รุ่งอรุณอายุ ครบ ๒๐ ปีในปี พ.ศ.๒๕๕๙ นี้ จึงมีผู้ที่ยัง ระลึกถึงหนังสือเล่มแรก และได้ปรารถนาว่า น่าจะพิมพ์แจกเป็นที่ระลึกถึงเวลาที่ล่วงไป หากแต่อุดมการณ์ของรุ่งอรุณยังคงสืบทอด มาอย่างมั่นคง จึงเป็นที่มาของหนังสือ เล่มเล็ก ในโอกาสต้อนรับปีใหม่ ๒๕๖๐ นี้

เพื่อมอบให้แก่ทุกท่านได้อ่าน เพื่อรับความ
บันเทิงและสันติสุขในธรรมโดยทั่วกัน

ขอขอบคุณคณะผู้จัดทำและคัดเลือก
บางบทจากฉบับของมหาปู้ย แสงฉาย
อนงคาราม และขอบคุณ คุณอมรวัชร
กอหรั่งกุล ที่เป็นผู้เขียนภาพประกอบเรื่อง
ตั้งแต่เล่มแรก และเล่มปัจจุบัน

รองศาสตราจารย์ ประภาภักดิ์ นิยม
ธันวาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

พุทธทำนายพระเจ้ามิลินทราชา	๘
ถามเรื่องมนสิการ	๑๓
ถามลักษณะมนสิการ	๑๕
ถามลักษณะศีล	๑๗
ถามลักษณะศรัทธา	๒๒
ถามลักษณะวิริยะ	๒๙
ถามลักษณะสติ	๓๒
ถามลักษณะสมาธิ	๔๐
ถามลักษณะปัญญา	๔๓
ถามหน้าที่แห่งธรรมต่างๆ กัน	๔๖

ถามที่ดับปัญญา	๔๘
ถามที่ตั้งแห่งปัญญา	๕๗
ถามลักษณะที่มีภาวะเดียวกัน	๕๘
ถามถึงสาเหตุที่ควรให้รีบทำเสียก่อน	๖๓
ถามอาการแห่งสติ	๖๘
ถามเรื่องการดับทุกข์ใน ๓ กาล	๗๕
ถามถึงการทำบาปแห่งผู้รู้ กับผู้ไม่รู้	๘๑
เหตุให้เจริญความรู้ ๘	๘๓
คุณของอาจารย์ ๒๕ ประการ	๘๕
ถามถึงที่ตั้งนิพพาน	๙๐

๑. พุทธทำนายพระเจ้ามลิทรราชำ

ครึ่งสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
กับเหล่าภิกษุสงฆ์เป็นอันมาก เสด็จไปที่
เมืองกุสินาราในเวลาทีเสด็จดับขันธเข้าสู่
นิพพานนั้น ได้ทรงบรรทมบนบัลลังก์
หันพระเศียรไปทางทิศอุดรระหว่างต้นรัง
ทั้งคู่ แล้วจึงตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุ
ทั้งหลาย เราขอเตือนเธอทั้งหลายให้รู้ว่า
สังขารทั้งปวงมีความสิ้นความเสื่อมไป
เป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำกิจทั้งปวง
ด้วยความไม่ประมาทเถิด ธรรมวิจยอันใดที
เราบัญญัติไว้แล้ว เมื่อเราล่วงลับไป ธรรมวินัย

อันนั้นแหละจะเป็นครูของพวกเธอ ๆ เมื่อเรา
ปรีนิพพานแล้ว พระอริยักัสสปลจะระลึกถึง
ถ้อยคำที่ไม่ดีของสุภัททภิกษุ ผู้บวชเมื่อภาย
แก่แล้วจะกระทำสังคายนา ทำให้พระพุท
ทวงนะที่ผู้อื่นจำคลาดเคลื่อนไปนั้นให้ถูกต้อง ๆ
ต่อจากเรานิพพานล่วงไปได้ ๕๐๐ ปี จักมี
พระราชองค์หนึ่งชื่อว่ามิลินท์ ผู้ได้กระทำ
อภินิหารไว้ แล้วจะทำให้เกิดปัญหาอัน
ละเอียดลึกซึ้งขึ้นด้วยอานุกรภาพปัญญา
ของตน จะย้ายเสียซึ่งสมณะพราหมณ์
ทั้งหลายด้วยปัญหาอันละเอียด ๆ จะมีภิกษุ
องค์หนึ่งชื่อว่านาคเสน ไปทำลายถ้อยคำของ

มิลินทราชา ทำให้มิลินทราชาเกิดความ
ร่าเริงยินดีด้วยอุปมาเป็นอเนก

มิลินทราชานั้น จักได้ถามปัญหา
ต่อพระนาคเสน มีอุปมาเหมือนกับน้ำใน
แม่น้ำคงคาไหลไปสู่สมุทรสาคร ฉะนั้น ๆ
มิลินทราชา คือ พระเจ้ามิลินท์นั้นเป็นผู้มี
ถ้อยคำอันวิจิตร ได้เสด็จไปหาพระนาคเสน
ในเวลารাত্রี มีคบเพลิงจุดสว่างไสว แล้วถาม
ปัญหาล้วนแต่ละเอียดลึกซึ้ง ๆ การปจฺฉา
วิชันาล้วนประกอบด้วยอรรถอันลึกซึ้ง
ล้วนแต่หยั่งลงถึงใจ ล้วนแต่เพราะเหตุ ล้วนแต่
ไม่เคยมี ๆ

การปูจําของพระนาคเสนล้วนแต่
หยังลงในัยแห่งธรรมอันลึกซึ่ง มีเนื้อความ
สว่างไสว ประกอบไปด้วยอุปมานานาประการ
ฯ ขอท่านทั้งหลายจงตั้งไว้ซึ่งญาณ ทำใจให้
เบิกบานยินดี พังปัญหาอันละเอียดในคัมภีร์
มิลินท์นั้นเถิด จะเกิดประโยชน์สุขแก่ท่านทั้ง
หลายตลอดกาลนานดังนี้

ฯ เป็นเครื่องหมายวรรคตอนหรือจบความ

๒. ทามเรื่องมนสิการ

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคเสน ผู้ใดไม่มีปฏิสนธิ ผู้นั้นยอม
ไม่มีปฏิสนธิ ด้วยโยนิโสมนสิการไม่ใช่หรือ?
ขอถวายพระพร บุคคลยอมไม่ปฏิสนธิด้วย
โยนิโสมนสิการ คือ ด้วยปัญญาและด้วย
กุศลธรรมอื่นๆ ๘ ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า
โยนิโสมนสิการกับปัญญาเป็นอันเดียวกัน
หรืออย่างไร? ขอถวายพระพร ไม่ใช่อย่าง
เดียวกัน คือ โยนิโสมนสิการก็อย่างหนึ่ง
ปัญญาก็อย่างหนึ่ง แพะ แกะ สัตว์เลี้ยง

กระบือ อุฐ โค ลา เหล่าใดมีมนสิการ
แต่ปัญญาย่อมนไม่มีแก้สัตว์เหล่านั้น
ขอถวายพระพร

๓. ทاملักษณะมนสิการ

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคเสน มนสิการมีลักษณะอย่างไร
ปัญญา มีลักษณะอย่างไร? พระเถรเจ้า
ตอบว่า มหาราช มนสิการมีความอดุทธาหะ
เป็นลักษณะ มีการถือไว้เป็นลักษณะ
ส่วนปัญญา มีการตัดเป็นลักษณะ ฯ ข้าแต่
พระเจ้าผู้เป็นเจ้า มนสิการมีการถือไว้เป็น
ลักษณะอย่างไร ปัญญา มีการตัดเป็น
ลักษณะอย่างไร ขอจงอุปมา ฯ มหาราช
มหาบพิตรทรงรู้จักวิธีเกี่ยวข้าวบ้างไหม?

รู้จัก ผู้เป็นเจ้าของ ฯ วิธีเกี่ยวขำวนั้นคืออย่างไร?
ขำแต่พระผู้เป็นเจ้าของ คือ คนจับกอขำด้วย
มือขำงขำย จับเคียวด้วยมือขำงขวาแล้ว
ตัดให้ขำดด้วยเคียวที่ถือไว้ด้วยมือขำงขวา
ฯ มหาราช ข้อนี้นั้นใด ปัญญาที่นั่นนั้น คือ
พระโยคาวจรถือไว้ซึ่งมานัส คือ กิเลสอันมี
ในใจของตนแล้ว ก็ตัดด้วยปัญญาที่นั่น
มนสิการมีลักษณะถือเอา ปัญญาที่มีลักษณะตัด
อย่างนี้แหละมหาราช ฯ ถูกดีแล้ว พระนาคเสน

๔. ทاملักษณะศีล

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่พระนาคเสน พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าได้กล่าวไว้ในข้อก่อนว่า กุศลธรรมเหล่านี้ ดังนี้ จึงขอถามว่า ธรรมเหล่านี้เป็นกุศลธรรมเหล่านั้น ๗ พระเถรเจ้าตอบว่า มหาราชา ศील ศรัทธา วัริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เหล่านี้แหละเป็นกุศลธรรมเหล่านั้น ๗ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ศीलมีลักษณะเป็นอย่างไร? มหาราชา ศीलมี การเป็นที่ตั้งเป็นลักษณะ คือ ศीलเป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมทั้งปวง อันได้แก่ อินทรีย์ พลละ โพชฃงค์ สติปัญญา สัมมัปปธาน

อิทธิบาท ฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมาบัติ กุศล
ธรรมทั้งปวงของผู้ตั้งอยู่ในศีลแล้วไม่เสื่อม
ฯ ขอพระผู้เป็นเจ้าโปรดอุปมา ฯ महाराज
पिचकाम गुतकाम तं सित्तं आस्यं प्पेनदिन
तं उपुं प्पेनदिनल्लं जिंग जेरुणुंग उगगाम च्चिं
नंदि प्पे यो कव जरु तं आस्यं सिल तं उपुं प्पे
सिलल्लं जिंग तं प्पे गिदि उधिरियं ५ त्ति सत्थिरियं
वरियिरियं सदिनरियं समधिरियं प्पेणुणुधिरियं
च्चिं तं नंदि नंदि नंदि नंदि नंदि नंदि नंदि नंदि
उपुं प्पे यो कव जरु तं आस्यं सिल तं उपुं प्पे
उपुं प्पे यो कव जरु तं आस्यं सिल तं उपुं प्पे

महाराज การงานทั้งสี่ที่ควรทำ
บนบก ต้องอาศัยแผ่นดิน ตั้งอยู่บนแผ่นดิน
จึงทำได้ฉันใด พระโยคาวจรก็อาศัยศีล

ตั้งอยู่ในศีล จึงทำให้เกิดอินทรี ๕ ขึ้นได้
ฉนั้น ๗ โปรดอุปมาให้ยิ่งขึ้นไปอีก ๗
มหाराช บุรุษที่เป็นนักกระโดดโลดเต้น
ประสงค์จะแสดงศิลปะ ก็ให้คนถากพื้นดิน
ให้ปราศจากก้อนหินก้อนกรวด ทำให้สม่ำเสมอ
ดีแล้ว จึงแสดงศิลปะบนพื้นดินนั้น ฉนั้นใด
พระโยคาวจรก็อาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีล แล้วจึง
ทำให้เกิดอินทรี ๕ ขึ้นได้ ฉนั้น ๗ นิมนต์
อุปมาให้ยิ่งขึ้นไปอีก ๗ มหาราช นายช่าง
ประสงค์จะสร้างเมือง ให้ราบพื้นที่จนหมด
เสี้ยนหนามหลักตอ ทำพื้นที่ให้สม่ำเสมอดี
แล้วจึงกะถนนต่างๆ มีถนน ๔ แพร่ง ๓ แพร่ง
เป็นต้น ไว้ภายในกำแพง แล้วจึงสร้างเมือง

ลงฉันใด พระโยคาวจรก็อาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีล แล้วจึงทำให้เกิดอินทรีย์ ๕ ขึ้นได้ฉันนั้น ฯ ขอจงนิมนต์อุปมาให้ยิ่งขึ้นไปอีก ฯ

มหาราช พลรบผู้เข้าสู่สงคราม ตั้งมั่นอยู่ในพื้นที่อันดี กระทำพื้นที่ให้เสมอดีแล้ว จึงกระทำสงคราม ก็จักได้ชัยชนะใหญ่ในไม่ช้า ฉันใด พระโยคาวจรก็อาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีล แล้วจึงทำอินทรีย์ ๕ ให้เกิดขึ้นได้ฉันนั้น ฯ

ข้อนี้ สมกับที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ภิกษุผู้มีความเพียรรู้จักรักษาตัว มีปัญญา ตั้งอยู่ในศีลแล้ว ทำจิตและปัญญาให้เกิดขึ้น ย่อมสะสมซึ่งความรุ่งรังอันนี้ได้ดังนี้ ฯ ศีลนี้เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย

เหมือนกับพื้นธรณีอันเป็นที่อาศัยแห่งสัตว์
ทั้งหลาย ศิลนี้เป็นรากเหง้าในการทำกุศล
ให้เจริญขึ้น ศิลนี้เป็นหัวหน้าในศาสนา
ของพระชินศรีทั้งปวง กองศิลอันดี ได้แก่
พระปาฏิโมกข์ ขอถวายพระพร ๗ ชอบแล้ว
พระนาคเสน

๕. ตามลัทธิชณะครีธา

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคเสน ศรัทธามีลักษณะอย่างไร
พระเถรเจ้าตอบว่า มหาราช ศรัทธามีความ
ผ่องใสเป็นลักษณะ มีการแล่นไปเป็น
ลักษณะ ๘ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ที่ว่าศรัทธา
มีความผ่องใสเป็นลักษณะ คืออย่างไร?
มหาราช ศรัทธาเมื่อเกิดขึ้นก็ข่มนิวรณ์ไว้
ทำจิตให้ปราศจากนิวรณ์ ทำจิตให้ผ่องใสไม่
ขุ่นมัว อย่างนี้แหละ เรียกว่ามีความผ่องใส
เป็นลักษณะ ขอถวายพระพร ๘ ขอนิมนต์
อุปมา พระผู้เป็นเจ้า ๘ มหาราช พระเจ้า
จักรพรรดิ ทรงดำเนินทางไกลพร้อมด้วย

จตุรงคเสนา ต้องข้ามแม่น้ำน้อยไป น้ำใน
แม่น้ำน้อยนั้นย่อมน้ำไปด้วย ช้าง ม้า
รถ พลบทหาร ฯ เมื่อพระเจ้าจักรพรรดิเสด็จ
ข้ามไปแล้ว ได้ตรัสสั่งพวกอำมาตย์ว่า จงนำ
น้ำดื่มมา เราจักดื่มน้ำ ฯ แก้วมณีสำหรับ
ทำน้ำให้ใสของพระเจ้าจักรพรรดินั้นมีอยู่
พวกอำมาตย์รับพระราชโองการแล้วก็นำ
แก้วมณีนั้นไปกดลงในน้ำ พอวางแก้วมณี
นั้นลงในน้ำ สาหร่าย จอก แหนทั้งหลาย
ก็หายไป โคลนตมก็จมลงไป น้ำก็ใสไม่
ขุ่นมัว พวกอำมาตย์ก็ตักน้ำนั้นไปถวาย
พระเจ้าจักรพรรดิ กราบทูลว่า เชิญเสวยเถิด

พระเจ้าข้า ฯ น้ำที่ไม่ชุ่มมัวฉันใด ก็ควรเห็น
จิตฉันนั้น พวกอำมาตย์นั้นฉันใด ก็ควรเห็น
พระโยคาวจรฉันนั้น สาหร่าย จอก แหน
โคลนตมฉันฉันใด ก็ควรเห็นกิเลสฉันนั้น
แก้วมณีอันทำน้ำให้ใสฉันใด ก็ควรเห็น
ศรัทธาฉันนั้น พอวางแก้วมณีอันทำน้ำให้ใส
ลงไปใต้น้ำ สาหร่าย จอก แหน ก็หายไป
โคลนตมก็จมลงไป น้ำก็ใสไม่ชุ่มมัวฉันใด
เมื่อศรัทธาเกิดขึ้น ก็ข่มนิรวรณไว้ จิตอัน
ปราศจากนิรวรณ ก็ส่องใสไม่ชุ่มมัว อย่างนี้
แหละ เรียกว่าศรัทธามีความส่องใสเป็น
ลักษณะ ขอถวายพระพร

ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า ข้าว่า ศรัทธามี
การเล่นไปเป็นลักษณะนั้นคืออย่างไร?
มหาราช พระโยคาวจรพิจารณาจิตอัน
หลุดพ้นของพระอริยบุคคลเหล่าอื่นแล้ว
จิตของพระโยคาวจรเหล่านั้น ก็เล่นไปใน
โสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล
อรหัตตผล เป็นลำดับไปฉนั้นนั้น แล้วพระ
โยคาวจรนั้นก็กระทำความเพียร เพื่อให้ถึง
ธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อให้บรรลุธรรมที่ยัง
ไม่ได้บรรลุ เพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยัง
ไม่ได้กระทำให้แจ้ง อย่างนี้แหละ มหาราช
เมฆใหญ่ตกลงบนภูเขาแล้ว ก็มีน้ำไหล

ลงไปสู่ที่ต่ำ ทำซอกเขาระแหงห้วยให้
เต็มแล้ว ก็ลั่นไหลไปสู่แม่น้ำ เขาะฝั่งทั้ง ๒ ไป
เมื่อฝูงคนมาถึง ไม่รู้ที่ตื่นที่กลัวแห่งแม่น้ำ
นั้นก็กลัว จึงยืนอยู่ริมฝั่งอันกว้าง ลำดับนั้น
ก็มีบุรุษคนหนึ่งมาถึง เขาเป็นผู้มีกำลัง
เรียวแรงมาก ได้เหน็บชายผ้าห่อให้แน่น
แล้วกระโดดลงไปในน้ำว่ายข้ามน้ำไป
มหาชนได้เห็นบุรุษนั้นข้ามน้ำไปได้ ก็พากัน
ว่ายข้ามตามไปฉับไฉน พระโยคาวจรได้เห็น
จิตของพระอริยะเหล่าอื่นแล้ว ก็มีจิตแล่น
ไปในโศดาปัตติผลหรือสกทาคามิผล
อนาคามิผล อรหัตตผล แล้วก็กระทำความ

เพียรเพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุ
ธรรมที่ยังไม่บรรลุ เพื่อให้แจ้งซึ่งธรรมที่
ยังไม่ได้ทำให้แจ้งฉันนั้น อย่างนี้แหละ
มหาราช เรียกว่าศรัทธามีการเล่นไปเป็น
ลักษณะ ๗ ข้อนี้สมกับที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
ตรัสไว้ว่าบุคคลย่อมข้ามห้วงน้ำได้ด้วย
ศรัทธา ย่อมข้ามมหาสมุทรได้ด้วยความไม่
ประมาท ย่อมล่องทุกข์ได้ด้วยความเพียร
ย่อมบริสุทธิได้ด้วยปัญญาดังนี้ ขอถวาย
พระพร ๗ ชอบแล้วพระนาคเสน

๖. ตามลักษณะวรัญชะ

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคเสน วิริยะคือความเพียร มีลักษณะ
อย่างไร? ฯ พระเถรเจ้าตอบว่า มหาราช
ความเพียรมีความอุปถัมภ์เป็นลักษณะ
กุศลธรรมเหล่านั้นทั้งสิ้น อันความเพียร
อุปถัมภ์แล้วย่อมไม่เสื่อม ฯ นิมนต์อุปมา
ฯ มหาราช เมื่อเรือนจะล้ม บุคคลค้ำไว้ด้วย
ไม้อื่น เรือนที่ถูกค้ำไว้นั้นก็ล้มฉันใด
ความเพียรก็มีความอุปถัมภ์เป็นลักษณะ
กุศลธรรมเหล่านั้นทั้งสิ้นก็ไม่เสื่อมฉันนั้น
ฯ ขอนิมนต์อุปมาให้ยิ่งขึ้นไปอีก ฯ มหาราช
พวกเสนาจำนวนน้อย ต้องพ่ายแพ้เสนา
หมู่มาก หากพระราชาทรงกำชับไปให้ดี

ทั้งเพิ่มกองหนุนส่งไปให้ เสนาจำนวนน้อย
กับกองหนุนนั้นต้องชนะเสนาหมู่มากได้
ฉันใด ความเพียรก็มีความอดทนเป็น
ลักษณะ กุศลธรรมเหล่านั้นทั้งสิ้น อันความ
เพียรอดทนแล้วก็ไม่เสื่อม ฉันนั้น ฯ
ข้อนี้สมกับที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
ตรัสว่า อริยสาวกผู้มีความเพียรเป็นกำลัง
ย่อมละอกุศล เจริญกุศลได้ ฯ ละสิ่งที่มี
โทษ เจริญสิ่งที่ไม่มิโทษได้ ย่อมไม่เสื่อม
จากพระสัทธรรมดังนี้ ขอถวายพระพร ฯ
พระผู้เป็นเจ้า กล่าวแก่ถูกต้องดีแล้ว
พระนาคเสน

๗. ทاملกษณะสด

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคเสน สติมีลักษณะอย่างไร?
พระเถรเจ้าตอบว่า มหาราช สติมีการ
ตักเตือนเป็นลักษณะ อีกอย่างหนึ่งว่า
มีการเข้าไปถือไว้เป็นลักษณะ ขอถวาย
พระพร ฯ ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า ข้าว่าสติมี
การเตือนเป็นลักษณะนั้น คืออย่างไร?
คือสติเมื่อเกิดขึ้น ก็เตือนให้รู้จักสิ่งที่เป็น
กุศล อกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เลว ดี ดำ ขาว
ว่าเหล่านี้เป็นสติปัฏฐาน ๔ เหล่านี้เป็น
สัมมัมปชาน ๔ เหล่านี้เป็นอิทธิบาท ๔
เหล่านี้เป็นอินทรีย์ ๕ เหล่านี้เป็นพละ ๕

เหล่านี้เป็นโพชฌงค์ ๗ เหล่านี้เป็น
อริยมรรค ประกอบด้วยองค์ ๘ อันนี้เป็น
สมณะ อันนี้เป็นวิปัสสนา อันนี้เป็นวิชา
อันนี้เป็นวิมุตติ เหล่านี้เป็นเจตสิกธรรม
ดังนี้ ลำดับนั้น พระโยคาวจร ก็เกี่ยวข้อง
ธรรมที่ควรเกี่ยวข้อง ไม่เกี่ยวข้องธรรมที่
ไม่ควรเกี่ยวข้อง คบหาธรรมที่ควรคบหา
ไม่คบหาธรรมที่ไม่ควรคบหา อย่างนี้แหละ
มหาราช เรียกว่าสติมีการเตือนเป็นลักษณะ
ฯ ขอนิมนตฺอุปมา ฯ มหาราช นายคลังของ
พระราชชา ย่อมทูลเตือนพระเจ้าจักรพรรดิ
ให้ทรงระลึกถึงราชสมบัติในเวลาเช้า-เย็น

ว่า ข้าแต่เทพเจ้า ช้างของพระองค์มีเท่านี้
ม้ามีเท่านี้ รถมีเท่านี้ พลบทธรมมีเท่านี้
เงินมีเท่านี้ ทองมีเท่านี้ สิ่งที่เป็นประโยชน์
เกื้อกูลแก่เจ้าของมีเท่านี้ ขอพระองค์จง
ทรงระลึกเถิดพระเจ้าข้า ดังนี้ ฉันทิใด สติ
เมื่อเกิดขึ้น ก็เตือนให้ระลึกถึงธรรมที่เป็น
กุศล อกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เลว ดี ดำ ขาว ว่า
เหล่านี้เป็นสติปัฏฐาน ๔ เหล่านี้เป็น
สัมมัปปธาน ๔ เหล่านี้เป็นอิทธิบาท ๔
เหล่านี้เป็นอินทรีย์ ๕ เหล่านี้เป็นพละ ๕
เหล่านี้เป็นโพชฌงค์ ๗ อันนี้เป็นอริยมรรค
ประกอบด้วยองค์ ๘ อันนี้เป็นสมณะ อันนี้

เป็นวิปัสสนา อันนี้เป็นวิชา เหล่านี้เป็น
วิมุตติ เหล่านี้เป็นเจตสิกธรรม ดังนี้ ลำดับนั้น
พระโยคาวจร ก็เกี่ยวข้องกับธรรมที่ควร
เกี่ยวข้อง ไม่เกี่ยวข้องกับธรรมที่ไม่ควร
เกี่ยวข้อง คบกับธรรมที่ควรคบ ไม่คบกับ
ธรรมที่ไม่ควรคบ อย่างนี้แหละมหาราช
ชื่อว่าสติมีการเตือนเป็นลักษณะ ขอถวาย
พระพร ๘ ชอบแล้ว พระนาคเสน

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามต่อไปว่า
ข้าแต่พระนาคเสน ขั้วว่าสติ มีการเข้าไป
ถือเอาเป็นลักษณะนั้น คืออย่างไร?
พระเถรเจ้าตอบว่า มหาราช สติเมื่อเกิดขึ้น

ก็ชักชวนให้ถือซึ่งคติแห่งธรรมทั้งหลายว่า
ธรรมเหล่านี้มีประโยชน์ ธรรมเหล่านี้ไม่มี
ประโยชน์ ธรรมเหล่านี้มีอุปการะ ธรรม
เหล่านั้นไม่มีอุปการะ ลำดับนั้น พระโยคาวจร
ก็ละธรรมอันไม่มีประโยชน์เสีย ถือเอาธรรม
ที่มีประโยชน์ ละธรรมที่ไม่มีอุปการะเสีย
ถือเอาแต่ธรรมที่มีอุปการะ อย่างนี้แหละ
มหาราช ชื่อว่า สติมีการเข้าไปถือเอาเป็น
ลักษณะ ๒ ของงนิมนต์อุปมา ๒ มหาราช
นายประตูของพระราชา ย่อมต้องรู้จักผู้ที่มี
ประโยชน์ และไม่มีประโยชน์แก่พระราชาว่า
พวกนี้มีประโยชน์แก่พระราชา พวกนี้ไม่มี

ประโยชน์แก่พระราชาก็มีอุปการะแก่
พระราชาก็ไม่มีอุปการะแก่พระราชาก็
ลำดับนั้น นายประตู่ก็กำจัดพวกไม่มี
ประโยชน์เสีย ปล่อยให้เข้าไปเฉพาะพวกที่มี
ประโยชน์ กำจัดพวกไม่มีประโยชน์เสีย
ปล่อยให้เข้าไปเฉพาะพวกที่มีอุปการะ กำจัด
พวกไม่มีอุปการะเสีย ปล่อยให้ไปแต่พวกมี
อุปการะ ฉันทิเมื่อเกิดขึ้น ก็ชักชวนให้
ถือเอาคติแห่งธรรมทั้งหลายฉันทินั้นว่า
ธรรมเหล่านี้มีประโยชน์ ธรรมเหล่านี้ไม่มี
ประโยชน์ ธรรมเหล่านี้มีอุปการะ ธรรมเหล่านี้
ไม่มีอุปการะ ลำดับนั้น พระโยคาวจรก็กำจัด

ธรรมอันไม่มีประโยชน์เสีย ถือเอาแต่ธรรม
ที่มีประโยชน์ ละธรรมอันไม่มีอุปการะเสีย
ถือเอาแต่ธรรมที่มีอุปการะ อย่างนี้แหละ
มหาราช ชื่อว่าสติ มีการถือเอาเป็นลักษณะ
ข้อนี้สมกับที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า
สะติ จะ โข อะหัง ภิกขเว สัพพัตถิกัง
วะทามิ อันแปลว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
เรากล่าวว่า สติประกอบด้วยประโยชน์
ทั้งปวง ดังนี้ ขอถวายพระพร ฯ ข้าแต่
พระนาคนเสน พระผู้เป็นเจ้าแก่ถูกต้องดีแล้ว

๘. ทاملักษณะสมาธิ

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคนเสน สมาธิมีลักษณะอย่างไร?
พระเถรเจ้า ถวายพระพรตอบว่า มหาราช
สมาธิมีการเป็นหัวหน้าเป็นลักษณะ กุศลธรรม
ทั้งสิ้นมีสมาธิเป็นหัวหน้า น้อมไปในสมาธิ
โน้มไปในสมาธิ เจริญไปในสมาธิ ขอถวาย
พระพร ฯ ขอนิมนต์อุปมา พระผู้เป็นเจ้า ฯ
ขอถวายพระพร กลอนแห่งเรื่อนยอดทั้งสิ้น
ย้อมไปรวมอยู่ที่ยอด น้อมไปที่ยอด โนมไป
ที่ยอด ไปรวมอยู่ที่ยอด เจริญไปที่ยอด

ฉันใด กุศลธรรมทั้งสิ้น ก็มีสมาธิเป็น
หัวหน้า น้อมไปในสมาธิ โน้มไปในสมาธิ
เงื่อมไปในสมาธิ ฉะนั้น ๗ ขอนิมนต์อุปมา
ให้ยิ่งขึ้นไปอีก ๗ ขอถวายพระพร เวลา
พระราชเสด็จออกสงคราม พร้อมด้วย
จตุรงค์เสนานั้น เสนาทั้งสิ้น เสนาบดีทั้งสิ้น
ช้าง ม้า รถ พลบพจรทั้งสิ้น ก็มีพระราช
เป็นหัวหน้า น้อมไปในพระราช โน้มไปใน
พระราช เงื่อมไปในพระราช ห้อมล้อม
พระราช ฉันใด กุศลธรรมทั้งสิ้น ก็มีสมาธิ
เป็นหัวหน้า น้อมไปในสมาธิ โน้มไปใน
สมาธิ เงื่อมไปในสมาธิ ฉะนั้น อย่างนี้แหละ

มหาราช ชื่อว่าสมาธิมีความเป็นหัวหน้า
เป็นลักษณะ ๗ ข้อนี้สมกับที่พระผู้มีพระ
ภาคเจ้าตรัสไว้ว่า สมาธิ ภิกขเว ภาเวถะ
สะมาธิโก ภิกขุ ยะถาภูตัง ปะชานาติ
อันแปลว่า ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย
จงอบรมสมาธิ ภิกษุผู้ได้สมาธิย่อมรู้ตาม
ความเป็นจริง ดังนี้ ขอถวายพระพร ๗ ถูกต้อง
ดีแล้ว พระนาคเสน

๘. ทاملักษณะปัญญา

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคเสน ปัญญามีลักษณะอย่างไร?
พระเถระเจ้าตอบว่า มหาราช ปัญญามีการ
ตัดเป็นลักษณะ ตามที่อาตมาภาพได้ถวาย
วิสัยนาไว้แล้ว อีกอย่างหนึ่ง ปัญญามีการ
ทำให้สว่างเป็นลักษณะ ขอถวายพระพร ฯ
ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า ปัญญามีการทำให้สว่าง
เป็นลักษณะอย่างไร? มหาราช ปัญญาเมื่อ
เกิดขึ้น ก็กำจัดเครื่องทำให้มืด คือ อวิชชา
ทำให้เกิดแสงสว่าง คือ วิชชา ทำให้เกิด

แสงสว่าง คือ ญาณ ทำให้อริยสังฆปรากฏ
ลำดับนั้น พระโยคาวจรก็เห็นด้วยปัญญา
อันชอบว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ขอถวาย
พระพร ฯ ขอนิมนต์อุปมา ฯ มหาราช บุรุษ
ส่องประทีปเข้าไปในเรือนที่มืด แสงประทีป
ย่อมกำจัดความมืด ทำให้เกิดแสงสว่าง
ทำใหรูปร่างทั้งหลายปรากฏ ฉันทใด ปัญญาเมื่อ
เกิดขึ้นก็กำจัดความมืด คือ อวิชชา ทำให้
เกิดแสงสว่าง คือ วิชชา ทำให้เกิดแสงสว่าง
คือ ญาณ ทำให้อริยสังฆทั้งหลายปรากฏ
ลำดับนั้น พระโยคาวจรก็เห็นด้วยปัญญา
อันชอบว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ฉันทนั้น

อย่างนี้แหละ มหาราช ชื่อว่าปัญญา มีการ
ทำให้สว่างเป็นลักษณะ ขอถวายพระพร ๗
ถูกแล้ว พระนาคเสน

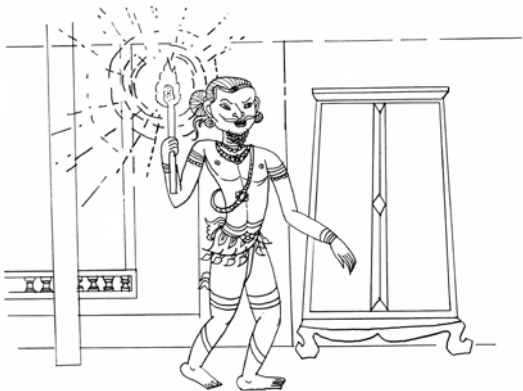
๑๐. ถามหน้าทีแห่งธรรมต่างๆ กัน

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามพระนาคเสนว่า
ข้าแต่พระนาคเสน ธรรมเหล่านี้มีอยู่ต่าง ๆ กัน
แต่ให้สำเร็จประโยชน์อย่างเดียวกันหรือ?
พระเถระเจ้าถวายพระพรตอบว่า อย่างนั้น
มหาราช ธรรมเหล่านี้มีอยู่ต่าง ๆ กัน แต่ให้
สำเร็จประโยชน์อย่างเดียวกัน คือ ฆ่ากิเลส
เหมือนกัน มหาราช เสนามีอยู่ต่าง ๆ เสนาข้าง
เสนาม้า เสนาบทจร เสนาเหล่านี้ย่อมให้
สำเร็จสงครามอย่างเดียวกัน ย่อมชนะเสนา
ฝ่ายอื่นในสงครามอย่างเดียวกัน ฉันทใด ๆ
ธรรมเหล่านี้ถึงมีอยู่ต่าง ๆ กันก็ให้สำเร็จ
ประโยชน์อย่างเดียวกัน คือ ฆ่ากิเลสอย่าง
เดียวกัน ขอถวายพระพร ฯ ถูกแล้วนาคเสน

๑๑. ตามที่ดับปัญญา

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคเสน ญาณเกิดแก่ผู้ใด ปัญญาเกิด
แก่ผู้นั้นหรือ? พระเถรเจ้าถวายพระพรว่า
เกิด มหาราช คือญาณเกิดแก่ผู้ใด ปัญญา
ก็เกิดแก่ผู้นั้น ๗ ข้าแต่พระนาคเสน สิ่งใด
เป็นญาณ สิ่งนั้นหรือเป็นปัญญา ๗ ถูกแล้ว
มหาราช คือ สิ่งใดเป็นญาณ ก็สิ่งนั้นแหละ
เป็นปัญญา ๗ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ญาณใด
เกิดแก่ผู้ใด ปัญญานั้นได้เกิดแก่ผู้นั้น ผู้นั้น
หลงหรือไม่หลง? มหาราช ผู้มีปัญญา
หลงในบางสิ่งบางอย่าง ไม่หลงในบางสิ่ง
บางอย่าง ๗ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า หลงในสิ่งไหน

ไม่หลงในสิ่งไหน? ๗ ขอถวายพระพร หลงใน
ศิลปะที่ไม่ชำนาญก็มี ในทิศที่ไม่เคยไปก็มี
ในนามบัญญัติที่ไม่เคยได้ยินได้ฟังก็มี ๗
ไม่หลงในอะไร ผู้เป็นเจ้าของ? ไม่หลงในสิ่งที่
ตนรู้แล้วว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ๗
ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าของ ก็โมหะคือความหลง
ของผู้นั้นไปอยู่ที่ไหน? มหาราช พอญาณ
เกิดขึ้นแล้ว โมหะคือความหลงก็ดับไปใน
ญาณนั่นเอง ๗ ขอนิมนต์อุปมา ๗ มหาราช ๗
เหมือนอย่างว่าบุรุษคนใดคนหนึ่ง จุดประทีป
เข้าไปในเรือนที่มีด ลำดับนั้นความมืดก็
หายไป แสงสว่างก็ปรากฏขึ้นฉนั้นใด เมื่อญาณ

เกิดขึ้นแล้ว โมหะก็ดับไปในที่นั้น ฉะนั้น
แหละ ๗

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ก็ปัญญานั้นเล่า
ไปอยู่ที่ไหน? มหาราช ปัญญาทำหน้าที่
ของตนแล้วก็ดับไปในที่นั้นเอง แต่สิ่งใด
ทำด้วยปัญญานั้นว่าเป็นอนิจจัง หรือทุกขัง
อนัตตา สิ่งนั้นไม่ดับ ๗ ข้าแต่พระนาคนเสน
พระผู้เป็นเจ้าได้กล่าวไว้แล้วว่า ปัญญาทำ
หน้าที่ของตนแล้วก็ดับไป แต่สิ่งใดทำด้วย
ปัญญานั้นคืออนิจจัง หรือทุกขัง อนัตตา
สิ่งนั้นไม่ดับ ดังนี้ ขอพระผู้เป็นเจ้าจงอุปมา
๗ มหาราช เหมือนอย่างว่า บุรุษผู้ใดผู้หนึ่ง

อยากดูตัวเลขในกลางคืน จัดแจงให้จุด
ประทีปขึ้นเขียนเลข เมื่อเขียนเลขแล้ว
ก็ให้ดับประทีป เมื่อประทีปดับแล้ว ตัวเลข
ก็ยังไม่หายไปจันใด ข้อนี้ก็จันนั้นแหละ
มหाराช คือ บัญญาทำหน้าที่ของตนแล้ว
ดับไป แต่สิ่งที่รู้ด้วยปัญญาว่าเป็นอนิจจัง
หรือทุกขัง อนัตตานั้นไม่ดับ ๗ ขอพระผู้
เป็นเจ้าจงอุปมาให้ยิ่งขึ้นไป ๗ มหาราช
เหมือนอย่างว่าพวกมนุษย์ในชนบทตะวัน
ออก จัดตั้งโอ่งน้ำไว้ ๕ โอ่งข้างประตู เพื่อ
ดับไฟที่จะไหม้เรือน เมื่อไฟไหม้เรือนแล้ว
โอ่งน้ำ ๕ โอ่งนั้น เขาก็นำไปเก็บไว้ใน

ละแวกบ้าน ไฟก็ดับไป ชาวบ้านคิดหรือไม่ว่า
เราจักต้องทำสิ่งที่จำเป็นด้วยโอ่งน้ำเหล่านี้
นั้นอีก ๆ ไม่คิด ผู้เป็นเจ้าของ เพราะไม่มีความ
จำเป็นกับโอ่งน้ำเหล่านั้นอีกแล้ว ด้วยว่าไฟ
ก็ดับแล้ว เขาจึงนำไปเก็บไว้อย่างนั้น ๆ
มหाराช ควรเห็นอินทรี ๕ มีสัตอินทรี
เป็นต้น ว่าเปรียบเหมือนกับโอ่งน้ำทั้ง ๕
พระโยคาวจรเปรียบเหมือนชาวบ้าน กิเลส
เปรียบเหมือนไฟ กิเลสดับไปด้วยอินทรี ๕
เปรียบเหมือนกับไฟ ที่ดับไปด้วยน้ำทั้ง ๕
โอ่งนั้น กิเลสที่ดับไปแล้ว ย่อมไม่เกิดขึ้นอีก
ฉันใด ข้อนี้ก็ฉันนั้นแหละ มหाराช คือปัญญา

ทำหน้าที่ของตนแล้วก็ดับไป แต่สิ่งที่รู้ว่าเป็น
อนิจจัง หรือทุกขัง อนัตตานั้นไม่ดับ ๗

ขอนิมนต์อุปมาให้ยิ่งขึ้นไปอีก ๗
มหาราช แพทย์ถือเอารากยา ๕ ราก ไปหา
คนไข้ บดรากทั้ง ๕ นั้น แล้วละลายน้ำให้
คนไข้ดื่ม โรคนั้นก็หายไปด้วยยาทั้ง ๕ รากนั้น
แพทย์นั้นคิดหรือไม่ว่า เราจักต้องทำกิจที่
ควรทำด้วยรากยาเหล่านั้นอีก ๗ ไม่คิด
พระผู้เป็นเจ้า ๗ มหาราช รากยาทั้ง ๕ นั้น
เหมือนอินทรี ๕ มีสัตถินทรี เป็นต้น
แพทย์นั้นเหมือนพระโยคาวจร ความเจ็บไข้
เหมือนกิเลส บุรุษผู้เจ็บไข้เหมือนปุถุชน

ใช้หายไปด้วยยาทั้ง ๕ รากนั้นแล้ว ผู้เจ็บ
ใช้นั้นก็หายโรค ฉันทใด เมื่อกิเลสออกไป
ด้วยอินทรีย์ ๕ แล้ว กิเลสก็ไม่เกิดอีก
ฉันทนั้น อย่างนี้แหละ มหาราช ชื่อว่าปัญญา
ทำหน้าที่ของตนแล้วดับไป แต่สิ่งที่รู้ด้วย
ปัญญาว่าเป็นอนิจจัง หรือทุกข์ อนัตตา
นั้นไม่ดับ ๗ นิมนต์อุปมาให้ยิ่งขึ้นไปอีก ๗
มหาราช เหมือนกับบุรุษผู้จะเข้าสู่สงคราม
ถือเอาธนู ๕ ลูก แล้วเข้าสู่สงครามเพื่อต่อสู้
ข้าศึก เขาเข้าสู่สงครามแล้วก็ยิงลูกธนูไป
ข้าศึกก็แตกพ่ายไป บุรุษนั้นคิดหรือไม่ว่า
เรายังต้องทำกิจด้วยลูกธนูเหล่านี้อีก?

ไม่คิด พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ๗ มหาราช ควรเห็น
อินทรี ๕ เหมือนกับลูกธนูทั้ง ๕ พระ
โยคาวจรเหมือนกับผู้เข้าสู่สงคราม กิเลส
เหมือนกับข้าศึก กิเลสแตกหักไป เหมือน
กับข้าศึกพ่ายแพ้ไป กิเลสแตกหักไปแล้วไม่
เกิดขึ้นอีกอย่างนี้แหละ มหาราช ชื่อว่า
ปัญญาทำหน้าที่ของตนแล้วดับไป แต่สิ่งที่
รู้ด้วยปัญญาว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
นั้นไม่ดับ ๗ แก่ดี พระนาคเสน

๑๒. ทามที่ตั้งแห่งปัญญา

ข้าแต่พระนาคเสน ปัญญาอยู่ที่ไหน? ขอถวายพระพร ปัญญาไม่ได้อยู่ที่ไหน ๗ ข้าแต่พระนาคเสน ถ้าอย่างนั้นปัญญาก็ไม่มี ๗ ขอถวายพระพร ลมอยู่ที่ไหน? ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ที่อยู่แห่งลมไม่มี ๗ ขอถวายพระพร ถ้าอย่างนั้นลมก็ไม่มี ๗ ฉลาดแก่ พระผู้เป็นเจ้า

๑๓. ตามลักษณะที่มีภาวะเดียวกัน

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคเสน พระผู้เป็นเจ้าของajakกรรมที่
รวมกันอยู่ให้รู้ต่างกันว่า อันนี้เป็นผัสสะ
อันนี้เป็นเวทนา อันนี้เป็นสัญญา อันนี้เป็น
เจตนา อันนี้เป็นวิญญาณ อันนี้เป็นวิตก อันนี้
เป็นวิจารณ์ ได้หรือไม่

พระเถระเจ้าตอบว่า ไม่ajak ขอถวาย
พระพร ขอจงอุปมา ๒ ขอถวายพระพร
เหมือนอย่างว่า พ่อครัวของพระราชาเมื่อ
จะตักแต่งเครื่องเสวย ก็ใส่เครื่องปรุงต่างๆ
คือ นมส้ม เกลือ ขิง ผักชี พริก และสิ่ง
อื่นๆ ลงไป ถ้าพระราชาตรัสสั่งว่า เจ้าจง

แยกเอารสนมส้มมาให้เรา จงแยกเอา
รสเกลือ รสขิง รสผักชี รสพริก รสหวาน
รสเปรี้ยวมาให้เราทีละอย่างๆ พ่อครัวนั้น
อาจแยกเอารสที่รวมกันอยู่เหล่านั้นมา
ถวายพระราชว่า นี่เป็นรสเปรี้ยว นี่เป็น
รสเค็ม นี่เป็นรสขม นี่เป็นรสเผ็ด นี่เป็น
รสฝาดได้หรือไม่? ไม่ได้ พระผู้เป็นเจ้าของ
ก็แต่ว่าเขาอาจรู้ได้ตามลักษณะแห่งรส
อย่างหนึ่งๆ ๗

ข้อนี้ก็ฉันนั้นแหละ มหาบพิตร
เมื่อผัสสะ เวทนา สัญญา เจตนา วิญญาณ
วิตก วิจารณ์ รวมกันเข้าแล้ว อาตมภาพก็

ไม่อาจแยกออกให้รู้เป็นอย่างไรๆ ฉะนั้น
ก็แต่ว่าอาจให้เข้าใจได้ตามลักษณะแห่ง
ธรรมะอย่างหนึ่งๆ ๗ ขอถวายพระพร

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ถ้าอย่างนั้น
เกลือเป็นของรู้ด้วยชีวหาอย่างนั้นหรือ ๗
อย่างนั้น มหาบพิตร ๗ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า
ถ้าบุคคลรู้จักเกลือทั้งหมดด้วยชีวหา เหตุไร
จึงบรรทุกเกลือมาด้วยเกวียน ควรบรรทุก
มาด้วยความเต็มเท่านั้น ไม่ใช่หรือ ?

ไม่อาจบรรทุกมาแต่ความเต็ม
เท่านั้นได้ เพราะว่าของเหล่านี้เป็นของรวมกัน
ส่วนความเต็มบุคคลอาจชั่งได้ด้วยตาชั่ง

หรือไม่ ? บุคคลไม่อาจชิงความเค็มได้ด้วย
ตาชั่ง ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า พระผู้เป็นเจ้าว่า
บุคคลไม่อาจชิงความเค็มได้ด้วยตาชั่ง
อย่างนั้นหรือ ? อย่างนั้น มหาบพิตร ฯ
ถูกต้องดีแล้วพระนาคเสน

๑๔. ถ้ามถึงสาเหตุที่ควรให้รีบทำ เสียก่อน

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า ข้าแต่
พระนาคนเสน พระผู้เป็นเจ้ากล่าวไว้ว่า
ทำอย่างไรทุกข์นี้จึงจะดับไป และทุกข์อื่น
จึงจะไม่เกิดขึ้น ก็ควรรีบทำอย่างนั้น
แต่โยมเห็นว่า ประโยชน์อะไรกับการรีบ
พยายามทำอย่างนั้น ต่อเมื่อถึงเวลา จึงควร
ทำไม่ใช่หรือ? พระเถรเจ้าตอบว่า ขอถวาย
พระพร เมื่อถึงเวลาแล้ว ความพยายามก็
จะไม่ทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ ความรีบพยายาม

นั้นแหละ จะทำสิ่งนั้นให้สำเร็จไป ๗
ขอนิมนต์อุปมา ๗ ขอถวายพระพร มหาบพิตร
จะเข้าใจความข้อนี้อย่างไร คือ เมื่อใดมหาบพิตร
อยากเสวยน้ำ เมื่อนั้นมหาบพิตรจึงจะให้
ขุดที่มีน้ำ ให้ขุดสระโบกขรณี ให้ขุดเหมือง
น้ำ ว่าเราจักดื่มน้ำอย่างนั้นหรือ? ไม่ใช่อย่างนั้น
พระผู้เป็นเจ้า ๗ ข้อนี้ก็ฉันนั้นแหละ มหาบพิตร
เมื่อถึงเวลาแล้วความพยายามไม่สำเร็จ
ประโยชน์ ความรีบพยายามไว้ก่อนนั้นแหละ
จึงจะสำเร็จประโยชน์

ขอนิมนต์อุปมาให้ยิ่งขึ้นไป ๗
ขอถวายพระพร เมื่อใดมหาบพิตรหิว

เมื่อนั้นมหาบพิตรจึงจักให้ไถนา ปลูกข้าวสาธิต
หว่านพืช ขนข้าวมา หรือปลูกข้าวเหนียว
ด้วยรับสั่งว่าเราจักกินข้าว ๗ ทำอย่างนั้น
ไม่ได้ พระผู้เป็นเจ้า ๗ ข้อนี้ก็ฉันนั้นแหละ
มหาบพิตร เมื่อถึงเวลาแล้ว ความพยายาม
ไม่สำเร็จประโยชน์ ความรีบพยายามไว้
ก่อนนั้นแหละสำเร็จประโยชน์

ขอนิมนต์อุปมาให้ยิ่งขึ้นไปอีก ๗
ขอถวายพระพร เมื่อใดสงครามมาติดบ้านเมือง
เมื่อนั้นหรือมหาบพิตรจึงจะให้ขุดคู สร้าง
กำแพง สร้างเขื่อน สร้างป้อม ขนเสบียง
อาหารมาไว้ ให้ฝึกหัดช้าง ม้า รถ ธนู ดาบ

๗ ทำอย่างนั้นไม่ได้ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ๗ ข้อนี้
ก็ฉันนั้นแหละ มหาบพิตร เมื่อถึงเวลาแล้ว
ความพยายามไม่สำเร็จประโยชน์ ความรีบ
พยายามไว้ก่อนนั้นแหละสำเร็จประโยชน์ ๗
ข้อนี้สมกับที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสไว้ว่า
บุคคลรู้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์แก่ตน ควรรีบ
ทำสิ่งนั้น ผู้มีความคิด มีความรู้ มีความ
บากบั่น ไม่ควรเอาเยี่ยงอย่างพ่อค้าเกวียน
คือ พ่อค้าเกวียนทิ้งทางเก่าอันเป็นทาง
เสมอกว้างใหญ่ดี แล้วขับเกวียนไปในทางใหม่
ซึ่งเป็นทางที่ไม่เสมอดี เวลาเพลากेวียน
หักแล้วก็ชบเขาฉันใด บุคคลผู้โง่เขลา

หลีกออกจากกรรมะ ไม่ประพฤติตามกรรมะ
จวนจะใกล้ตายก็ต้องชบเซาเหมือน
พ่อค้าเกวียนที่มีเพลากวียนหักไปแล้ว
ฉะนั้น ดังนี้ ขอถวายพระพร ๕ พระผู้เป็นเจ้าของ
กล่าวแก้ถูกต้องดีแล้ว

๑๕. ทามอาการแห่งสติ

ข้าแต่พระนาคนาเสน สติ เกิดขึ้นด้วย
อาการเท่าใด? ขอถวายพระพร สติ เกิดขึ้น
ด้วยอาการ ๑๗ คือ เกิดขึ้นด้วยการรู้ยิ่ง ๑
ด้วยทรัพย์ ๑ ด้วยวิญญาณอันยิ่ง ๑
ด้วยวิญญาณเกื้อกูล ๑ ด้วยวิญญาณไม่
เกื้อกูล ๑ ด้วยสภาพนิमितที่เหมือนกัน ๑
ด้วยวิสภาพนิमितที่แปลกกัน ๑ ด้วยการรู้
ยิ่งกถา ๑ ด้วยการกำหนด ๑ ด้วยการระลึก ๑
ด้วยการนับด้วยหัดคิด ๑ ด้วยการนับตาม
ลำดับ ๑ ด้วยการจำ ๑ ด้วยการอบรม ๑
ด้วยการจดไว้ ๑ ด้วยการเก็บไว้ ๑ ด้วยการ
เคยได้พบเห็น ๑

ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า ข้าว่าสติเกิดขึ้น
ด้วยการรู้ยั้งนั้นคืออย่างไร? ขอถวายพระพร
สติเกิดขึ้นด้วยการรู้ยั้งนั้น เหมือนกับสติ
ของพระอานนท์ และนางชุชชุตตรา อุบาสิกา
กับบุคคลเหล่าอื่นที่ระลึกชาติหนหลังได้ ๗
ก็ข้าว่า สติเกิดขึ้นด้วยทรัพย์นั้น คืออย่างไร?
ขอถวายพระพร คือ คนขี้หลงขี้ลืม ย่อมมี
อยู่ เวลาเห็นคนเหล่าอื่นเก็บทรัพย์ของเขา
ไว้ก็นึกถึงทรัพย์ของตนได้ จึงเรียกว่า สติ
เกิดขึ้นด้วยทรัพย์ ๗ ก็ข้าว่า สติเกิดด้วย
วิญญาณอันยั้งนั้นคืออย่างไร? ขอถวาย
พระพร เหมือนอย่างพระราชารู้ได้รับ

อภิเชกใหม่ หรือผู้ได้สำเร็จโสดาปัตติผล
ย่อมมีความรู้สึกดีใจอย่างยิ่ง ความดีใจนั้น
ทำให้เกิดสติ นึกถึงสิ่งต่างๆ ได้ ก็ชื่อว่า
สติเกิดขึ้นด้วยวิญญาณอันไม่เกื้อกูลนั้น
คืออย่างไร? ขอถวายพระพร คือ บุคคลได้
รับทุกข์ในที่ใด ก็ระลึกได้ว่า เราได้รับทุกข์
ในที่นั้น ๆ ก็ชื่อว่า สติเกิดด้วยสภาพนิमितที่
เหมือนกันนั้น คืออย่างไร? ขอถวายพระพร
คือบุคคลได้เห็นผู้เหมือนกันกับมารดาบิดา
พี่ชาย พี่หญิง หรืออุฐ โค ลา ของตนแล้ว
ก็ระลึกถึงมารดาบิดา พี่ชาย พี่หญิง อุฐ
โค ลา ของตนได้ ๆ ก็ชื่อว่า สติเกิดด้วย

วิสภาคินิมิตที่แปลกกันนั้น คืออย่างไร?
ขอถวายพระพร คือ เมื่อได้รู้เห็น สี กลิ่น
รส โผฏฐัพพะ ของผู้ที่แปลกกัน หรือสิ่งที่
แปลกกัน ก็ระลึกได้ถึงสิ่งนั้นๆ บุคคลนั้นๆ
เช่น เห็นคนขาว ก็นึกได้ถึงคนดำ
เป็นตัวอย่าง ๆ ก็ชื่อว่า สติเกิดขึ้นด้วยการ
รู้อย่างที่กถานั้น คืออย่างไร? ขอถวาย
พระพร คือ ผู้ซึ่งหลงขี้ลืม เวลามีผู้อื่นตัก
เตือนก็นึกได้ ๆ

ก็ชื่อว่า สติเกิดด้วยลักษณะนั้น
คืออย่างไร? คือเกิดขึ้นด้วยได้รู้เห็นลักษณะ
แห่งคนหรือสัตว์นั้นๆ เช่น ได้เห็นโคของ

ผู้อื่นที่มีลักษณะเหมือนโคของตัว ก็นึกถึงโคของตัวได้ ๗ ก็ชื่อว่า สติเกิดด้วยการระลึกนั้น คืออย่างไร? คือคนขี่หลังขี่ลี้มมีผู้เตือนให้ระลึกแล้วๆ เเล่ๆ ก็ระลึกได้ ๗ ก็สติเกิดด้วยหัดคิดนั้น คืออย่างไร? คือผู้ได้เรียนหนังสือแล้ว ย่อมรู้ว่า อักษรตัวนี้ควรไว้ในระหว่างอักษรตัวนี้ ส่วนอักษรตัวนี้ควรไว้ติดกับอักษรตัวนี้ ๗ ชื่อว่า สติเกิดด้วยการนับนั้น คืออย่างไร? คือธรรมดาผู้นับย่อมระลึกถึงสิ่งต่างๆ ได้มาก เพราะเมื่อนับดูก็ย่อมนึกได้ถึงสิ่งนั้นๆ ๗ ชื่อว่า สติเกิดด้วยความจำนั้น คืออย่างไร? คือ

ผู้จำกัดก็นึกถึงสิ่งต่างๆ ได้ ๒ ข้อว่า สติเกิดด้วยการอบรมนั้น คืออย่างไร? คือ ผู้ได้อบรมบุพเพนิวาสญาณ ย่อมระลึกชาติหนหลังได้ ๒ ข้อว่า สติเกิดด้วยการจดไว้ นั่นคืออย่างไร? คือ เมื่อได้อ่านดูสิ่งที่ตนจดไว้ก็นึกได้ ๒ ข้อว่า เกิดด้วยการเก็บไว้ นั่นคืออย่างไร? คือ ได้เห็นของที่ตนเก็บไว้แล้วจึงนึกได้ ๒ ข้อว่า ด้วยการเคยพบเห็นนั้นคืออย่างไร? คือ ระลึกได้ด้วยได้เคยพบเห็นมาก่อน อย่างนี้แหละมหาบพิตร ชื่อว่าสติเกิดด้วยอาการ ๑๗ อย่าง ๒ ถูกต้องดีแล้ว
พระนาคเสน

๑๖. ตามเรื่องการดื่บทกขีใน ๓ กาล

ข้าแต่พระนาคนเสน พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า
พยายามละทุกข์ที่เป็นอดีตหรืออย่างไร?
ไม่ใช่ ขอถวายพระพร ฯ ถ้าอย่างนั้น พระผู้
เป็นเจ้าของพยายามละทุกข์อนาคตอย่างนั้นหรือ?
ไม่ใช่ ขอถวายพระพร ฯ ถ้าอย่างนั้น
พระผู้เป็นเจ้าของพยายามละทุกข์ปัจจุบันอย่าง
นั้นหรือ? ไม่ใช่ ขอถวายพระพร ฯ ถ้าไม่ใช่
พยายามละทุกข์ อดีต อนาคต ปัจจุบันแล้ว
พยายามเพื่ออะไร? ขอถวายพระพร
พยายามเพื่อให้ทุกข์ที่มีอยู่ดับไป และเพื่อ
ไม่ให้ทุกข์ใหม่เกิดขึ้น ฯ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า
ทุกข์อนาคต มีอยู่หรือ? มีอยู่ มหาบพิตร

๗ ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ บุคคลเหล่านี้ได้พยายามเพื่อละสิ่งที่ยังไม่มี บุคคลเหล่านั้นเป็นอดีตบัณฑิตเสียแล้ว คือ เป็นบัณฑิตเกินไปเสียแล้ว ๗ ขอถวายพระพร มหาบพิตร เคยมีราชศัตรูหรือไม่? เคยมี ผู้เป็นเจ้าของ ๗ ขอถวายพระพร เมื่อมีราชศัตรูที่จะมาจู่โจมบ้านเมืองเกิดขึ้น มหาบพิตรจึงโปรดให้ขุดคูสร้างกำแพง สร้างประตูเมือง สร้างป้อมขนเสบียงอาหารเข้ามาไว้ในพระนคร ให้ฝึกหัดช้าง ม้า รถ ธนู ดาบ หอก อย่างนั้นหรือไม่ใช้อย่างนั้น พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ สิ่งเหล่านั้นต้องรีบทำไว้ก่อนทั้งนั้น ๗ ขอถวายพระพร

ทำไว้เพื่ออะไร? ทำไว้เพื่อป้องกันภัย
อนาคตนะสิ ๗ ขอถวายพระพร ภัยอนาคต
มีอยู่หรือ? มีอยู่ พระผู้เป็นเจ้า ๗ ขอถวาย
พระพร พวกใดตกแต่งบ้านเมืองไว้เพื่อละภัย
อนาคต พวกนั้นก็เป็นที่บัณฑิตเกินไปนะสิ ๗
ขอนิมนต์อุปมา ๗

ขอถวายพระพร เมื่อใดมหาบพิตร
อยากเสวยน้ำ เมื่อนั้นมหาบพิตรจึงโปรด
ให้ขุดบ่อน้ำ ขุดสระโบกขรณี ขุดเหมือง
ขุดบ่อ อย่างนั้นหรือ? ไม่ใช่อย่างนั้น
พระผู้เป็นเจ้า สิ่งเหล่านั้นต้องทำไว้ก่อนทั้ง
นั้น ๗ ขอถวายพระพร ทำไว้เพื่ออะไร?

ทำให้เพื่อความกระหายน้ำนะสิ ๗ ขอถวาย
พระพร ความกระหายน้ำอนาคตมีอยู่หรือ?
มีอยู่ พระผู้เป็นเจ้า ๗ ขอถวายพระพร พวกที่
ตระเตรียมการณไว้เพื่อละความกระหายน้ำ
อันยังไม่มีอยู่นั้น ก็เป็นบัณฑิตเกินไป
นะสิ? ขอนิมนต์อุปมา ๗ ขอถวายพระพร
เมื่อมหาบพิตรทรงหิวพระกระยาหาร
จึงโปรดให้ไถนา หว่านข้าว ปลูกข้าวอย่างนั้น
หรือ? ไม่ใช่อย่างนั้น พระผู้เป็นเจ้า ต้องให้
ทำไว้ก่อนทั้งนั้น ๗ ขอถวายพระพร ทำให้
เพื่ออะไร? ทำให้เพื่อป้องกันความหิว
อนาคตนะสิ ๗ ขอถวายพระพร ความหิว

อนาคตมีอยู่หรือ? มีอยู่ พระผู้เป็นเจ้า ฯ
ขอถวายพระพร มหาบพิตรที่โปรดให้ทำสิ่ง
นั้นๆ ไว้ เพื่อป้องกันความหิวอันยังไม่มีอยู่
ก็เป็นบัณฑิตเกินไปนะสิ

๑๗. ตามถึงการทำบาปแห่งผู้ กับผู้ไม่รู้

ข้าแต่พระนาคเสน สมมติว่ามีคน
๒ คน คนหนึ่งรู้จักบาป คนหนึ่งไม่รู้จัก
แต่กระทำบาปด้วยกันทั้ง ๒ คน ช้างไหน
จะได้บาปมากกว่ากัน ๚ ขอถวายพระพร
ช้างไม่รู้จักได้บาปมากกว่า ๚ ข้าแต่พระ
นาคเสน ราชบุตรของโยม หรือราชอำมาตย์
คนใดรู้แต่ทำผิดลงไป โยมลงโทษแก่ผู้นั้น
เป็นทวิคุณ ๚ ขอถวายพระพร มหาบพิตร
จะเข้าพระทัยความข้อนี้อย่างไร คือสมมติว่า

มีคน ๒ คนจับก้อนเหล็กแดงเหมือนกัน
คนหนึ่งรู้ว่าเป็นก้อนเหล็กแดง อีกคนหนึ่ง
ไม่รู้ คนไหนจะจับแรงกว่ากัน ๗ ข้าแต่
พระเจ้าผู้เป็นเจ้า คนที่ไม่รู้จับแรงกว่า ๗ ข้อนี้
ก็ฉันทันแหละ มหาบพิตร คือ ผู้ไม่รู้บาป
ได้บาปมากกว่า ๗ ชอบแล้ว พระนาคนเสน

๑๘. เหตุให้เจริญความรู้ ๘

ข้าแต่พระนาคนาเคน เหตุจะให้ความรู้
ดีขึ้นมีอยู่ ๘ อย่าง คือ

วาระวุฑฒิ

เจริญด้วยวัยอายุ

ยะสะลาโภ

ความได้ยศศักดิ์

ปะริปุจฉา

การชอบการซักไซ้

ไต่ถาม

ติฎฐาวาสัง

ไม่คบพวกเดียรฉัตร

โยนิโสมะนะสิกาโร

การนึกถูกทาง

สากัจฉา

การสนทนาเรื่องต่างๆ

สะเนหุปะवासัง

มากด้วยความรัก

ในเหตุผล

ประวิฑูรปะเทศวาโส อยู่ในประเทศอัน

สมควร

ข้าแต่พระนาคเสน ภูมิภาคนี้
ประกอบด้วยองค์ ๘ ๗ อีกอย่างหนึ่ง
โยมก็เป็นเพื่อนร่วมคิดอย่างเยี่ยมในโลก
โลกนี้ยังเป็นไปอยู่ตราบไต่ โยมยังมีชีวิตอยู่
ตราบไต่ ก็จะรักษาความลับไว้ให้ได้ตราบนั้น
๗ ความรู้ย่อมเจริญขึ้นด้วยเหตุ ๘ อย่างนี้
ศิษย์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เหมือนอย่าง
ทุกวันนี้หาได้ยาก ๗ ล่วงอาจารย์ก็ควร
ปฏิบัติชอบให้ประกอบด้วยคุณของอาจารย์
๒๕ ประการ

๑๘. คุณของอาจารย์ ๒๕ ประการ

สะอาดตั้ง สะมิตั้ง	ดูแลศิษย์เนืองๆ
เสวนาเสวนั่ง	รู้จักคนที่ควรคบและ ไม่ควรคบ
ปะมัตตาปะมัตตั้ง	รู้ว่าศิษย์ประมาท หรือไม่ประมาท
เสยโยวะกาโส	รู้เวลาที่ศิษย์นอน
คิลานโน	รู้เวลาที่ศิษย์เจ็บไข้
โกชะนียัง	รู้ว่าศิษย์ได้อาหาร หรือยังไม่ได้
วิเสสะชานะนั่ง	รู้คุณวิเศษต่างๆ

สังวิภัชชะนัง	รู้จักแจกแบ่งอาหาร ให้ศิษย์
อัสสาเสตัพพัง	รู้จักปลอบศิษย์ ไม่ให้กลัว
ปะฎิจาโร	สอนให้ศิษย์ประพฤติ ตามเยี่ยงอย่างคนดี
คามะมุปะจาโร	ต้องรู้จักอุปจาร แห่งบ้าน
วิหารุปะจาโร	ต้องรู้จักอุปจาร แห่งวิหาร
นะหาโสทะโว	ไม่ควรเล่นหัวตลก คะนองกับศิษย์

อธิวาสน์	ควรรู้จักอดโทษศิษย์
สักกัจจะการี	ควรตั้งใจทำดีต่อศิษย์
อะวะชัณณะการี	ควรประพฤติให้เป็น ระเบียบต่อศิษย์
อะระหังสะการี	ไม่ควรปิดๆ บังๆ ศิษย์
มิระวะเสสะการี	สอนความรู้ให้ศิษย์ สิ้นเชิง
สิปปะชะนะกะจิตตัง	ควรคิดอยากให้ศิษย์ รู้ศิลปะ
วุฑฒะจิตตัง	ควรคิดแต่ทางที่จะให้ ศิษย์เจริญ
สิกขาจิตตัง	ควรคิดอยากให้ศิษย์ ชอบเล่าเรียน

เมตตะจิตตั้ง ควรมีจิตเมตตาต่อศิษย์
นะ วิชะหิตัพพัง ไม่ควรทิ้งศิษย์เวลามี
อันตราย

กิริยา นะปะมัจฉิตัพพา ไม่ควรประมาท
กิริยาต่อศิษย์

ปักคะเหตัพพัง ควรระคองศิษย์
ผู้ปลั่งฉลาด

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า คุณของอาจารย์
มีอยู่ ๒๕ อย่าง ดังที่ว่ามานี้ ขอพระผู้เป็นเจ้า
จงประพฤติชอบต่อโยม ด้วยคุณธรรม
เหล่านี้ ศิษย์ผู้เป็นเช่นโยมนี้หาได้ยาก ๆ
ความสงสัยใหญ่ ได้มีอยู่แก่โยมเพราะ

เมณฑกปัญหา คือปัญหาอันเปรียบด้วย
แพะชนกัน พระชินศรีได้ทรงแสดงไว้แล้ว
ต่อไปข้างหน้าจักมีการถือผิดกัน ทะเลาะ
กันในเมณฑกปัญหานั้น อาจารย์ผู้ถูก
ปรวาทิตไถ่ถาม เมื่อรู้ก็จะแก้ได้ จะจำแนก
แจกเนื้อความได้ จักทำลายคณฐิปัญหาที่
เป็นข้อเป็นปมออกได้ ต่อไปข้างหน้า
พระภิกษุผู้เหมือนกับพระผู้เป็นเจ้าของ จักหา
ได้ยาก ขอพระผู้เป็นเจ้าของให้จักษุในปัญหา
แก้โยมไว้ เพื่อจะข่มเสียซึ่งคำปรปวาท
พระเถรเจ้ารับว่า ดีแล้ว มหาบพิตร

๒๐. ถามถึงที่ตงนพพาน

ข้าแต่พระนาคนเสน ที่ทางบูรพา หรือ
ทางทักษิณ ทางปัจฉิม ทางอุดร ทางเบื้องบน
ทางเบื้องต่ำ ทางขวาง ที่นิพพานตั้งอยู่
มีอยู่หรือ? ไม่มี มหาบพิตร ฯ ข้าแต่
พระนาคนเสน ถ้าที่นิพพานตั้งอยู่ไม่มี
นิพพานก็ไม่มี ข้อที่ว่า การกระทำให้แจ้ง
นิพพานก็ผิด ฯ ในเรื่องนี้โยมขออ้างเหตุว่า
นาเป็นที่ตั้งแห่งข้าว ดอกไม้เป็นที่ตั้งแห่ง
กลีบ กอไม้เป็นที่ตั้งแห่งดอกไม้ ต้นไม้เป็น
ที่ตั้งแห่งผลไม้ บ่อแก้วเป็นที่ตั้งแห่งแก้ว
ผู้ต้องการสิ่งใดๆ ในที่นั้น ไปที่นั้นแล้วก็ได้
สิ่งนั้นๆ ฉันทใด ถ้านิพพานมี ที่แห่งนิพพาน

ก็ควรมี ฉันทันนั้น ๆ เพราะที่ตั้งแห่งนิพพาน
ไม่มี โยมจึงว่านิพพานไม่มี คำที่ว่า กระทำ
ให้แจ้งนิพพานนั้น ก็ผิดไป ๆ ขอถวาย
พระพร ที่ตั้งแห่งนิพพานไม่มี แต่นิพพานมี
ผู้ปฏิบัติชอบ เมื่อเห็นความตั้งขึ้นและเสื่อมไป
แห่งสังขารทั้งหลายด้วยโยนิโสมนสิการแล้ว
ก็กระทำให้แจ้งนิพพาน ๆ ไฟมีอยู่ แต่ที่ตั้ง
แห่งไฟไม่มี เมื่อบุคคลเอาไม้ ๒ อันมาสี
กันเข้า ก็ได้ไฟ ฉันทันใด นิพพานก็มีอยู่ แต่ว่า
ที่ตั้งแห่งนิพพานไม่มี เมื่อผู้ปฏิบัติชอบ
แลเห็นความตั้งขึ้นและเสื่อมไปแห่งสังขาร
ทั้งหลาย ด้วยโยนิโสมนสิการแล้ว ก็กระทำ

ให้แจ้งนิพพานฉันนั้น ๗ อีกอย่างหนึ่ง
แก้ว ๗ ประการ คือ จักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว
แก้วมณี นางแก้ว ขุนคลังแก้ว ขุนพลแก้ว
มีอยู่ แต่ที่ตั้งแห่งแก้ว ๗ ประการนั้นไม่มี
กษัตริย์ผู้ปฏิบัติชอบย่อมนำได้แก้ว ๗ ประการนี้
ด้วยผลแห่งการปฏิบัติฉันใด นิพพานมีอยู่
แต่ที่ตั้งนิพพานไม่มี เมื่อมีผู้ปฏิบัติชอบ
แลเห็นความสิ้นความเสื่อมแห่งสังขารทั้ง
หลาย ด้วยโยนิโสมนสิการแล้ว ก็กระทำให้
แจ้งนิพพานฉันนั้น

ข้าแต่พระนาคนาถ ถ้าที่ตั้งแห่ง
นิพพานไม่มี ผู้ปฏิบัติชอบตั้งอยู่ในที่ใด

จึงกระทำให้แจ้งนิพพาน ที่นั่นมีอยู่หรือ?
ขอถวายพระพร มีอยู่ ๗ มีอยู่อย่างไร?
โยมขอฟัง ๗ ขอถวายพระพร มีอยู่อย่างนี้
คือ ที่ตั้งนั้นได้แก่ศีล ผู้ตั้งอยู่ในศีล ผู้มี
โยนิโสมนสิการ ผู้ปฏิบัติชอบ ไม่ว่าจะอยู่ในที่
ใดๆ จะเป็นป่าสักกายวัน หรือจันทวิลาตวัน
อลันทนนคร นิกุมพนคร กาสีโกสลนคร
กัสสรนคร คนธารนคร ยอดภูเขา พรหมโลก
ก็ตาม ก็กระทำให้แจ้งนิพพานได้ทั้งนั้น
ขอถวายพระพร ๗ เป็นอันถูกต้องดีแท้
พระนาคนเสน พระผู้เป็นเจ้าของได้แสดงนิพพาน
ไว้แล้ว ได้แสดงการกระทำให้แจ้งนิพพาน

ไว้แล้ว ได้ยกธงชัย คือ พระธรรมขึ้นไว้แล้ว
ได้ตั้งธัมมเนตติ คือ เครื่องนำพระธรรม
ไว้แล้ว โยมขอรับว่าถูกต้องดี

โรงเรียนรุ่งอรุณ

๓๕๑ ซอยอนามายงามเจริญ ๒๕'

แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐

โทรศัพท์ที่ ๐-๒๘๔๐-๒๕๐๑-๔ , ๐-๒๘๗๐-๗๕๑๒-๓

โทรสาร ๐-๒๘๗๐-๗๕๑๔

www.roong-aroon.ac.th

info@roong-aroon.ac.th

www.facebook.com/roongaroonchool

